Rahoitusmarkkinaosasto
Jaana Vehmaskoski

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 261/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta on toimittanut valtiovarainministeriölle asiantuntijakuulemisten yhteydessä saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Vastineessa on huomioitu myös talousvaliokunnan esityksestä antama lausunto (TaVL 7/2021 vp). Ministeriö lausuu asiassa seuraavaa:

Yleistä

Talousvaliokunta on arvioinut lausunnossaan sääntelyn kokonaisuutta. Hallituksen esityksen mukaan ehdotetut säännökset ovat pääasiallisesti teknisluontoisia virheiden korjauksia ja lain soveltamisessa ilmenneiden epäselvyyksien täsmennyksiä. Näiltä osin talousvaliokunnalla ei ole huomautettavaa. Ehdotetussa sääntelyssä on kuitenkin sellaisia kansallisen harkintavallan rajoissa tehtyjä sääntelyratkaisuja, joiden suhteen talousvaliokunta ehdottaa, että hallintovaliokunta arvioisi mahdollisuutta niiden muuttamiseen.

Valiokunta tuo lausunnossaan esiin myös, että sähköisen rahaliikenteen nopeutta ja helppoutta hyödynnetään pääasiallisesti täysin laillisiin tarkoituksiin, ja pitää tärkeänä, ettei yksityisyyden suojaa rajoiteta tarpeettomasti sääntelyn sinänsä tärkeistä tarkoitusperistä huolimatta. Digitalisaatiokehityksen myötä ja käteisen rahan käytön yhä vähentyessä tiedot pankki- ja maksutilien tapahtumista voivat antaa varsin kattavan kuvan henkilön elämästä. Lausunnossa on tuotu esiin, että myös perustuslakivaliokunta (PeVL 48/2018 vp — HE 167/2018 vp) on katsonut, että pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot ovat viimeaikaisen kehityksen johdosta katsottavissa perustuslain tarkoittaman yksityisyyden suojan piiriin kuuluviksi. Tämän vuoksi niiden toimien, joilla tunkeudutaan yksityisyyden suojan kattamalle alueelle, tulee lausunnon mukaan olla tarkasti yksilöityjä ja perusteltuja.

Finanssiala ry:n (jäljempänä *FA*) lausunnon mukaan kaikki hallituksen esitykseen sisältyvistä muutosesityksistä eivät ole luonteeltaan teknisiä, vaan edellyttävät alan toimijoilta merkittäviä toiminnallisia ja tietojärjestelmämuutoksia. Tämän vuoksi muutosten toteuttamiselle tulee varata riittävä siirtymäaika.

Suomen asianajajaliitto ry *(*jäljempänä *asianajajaliitto)* uudisti lausunnossaan 23.11.2020 lausuntokierroksella hallituksen esityksen luonnoksesta antamansa lausunnon.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Pääosassa valtiovarainministeriöille toimitetuista asiantuntijalausunnoista kannatettiin hallituksen esityksen sisältämiä ehdotuksia sellaisenaan. Tähän vastineeseen on koottu ainoastaan ne lausuntojen kohdat, joissa esitetään muutoksia hallituksen esityksen mukaisiin ehdotuksiin.

Valtiovarainministeriö on tarkastellut talousvaliokunnan lausunnossa ja asiantuntijalausunnoissa ehdotettuja muutoksia hallituksen esityksessä ehdotettuihin sääntelyratkaisuihin ja vastaa niihin jäljempänä säännöskohtaisesti.

Kuten hallituksen esityksessä on todettu, tietyt ehdotukset edellyttävät tietojärjestelmämuutoksia ja siksi niiden täytäntöönpanolle on esitetty siirtymäaikaa 1.9.2021 saakka. Valtiovarainministeriön kanta talousvaliokunnan ja FA:n esittämiin siirtymäaikoihin on kerrottu myöhemmin pykäläkohtaisissa vastauksissa.

Valtiovarainministeriö haluaa tuoda esiin, että asianajajaliiton lausuntokierroksella hallituksen esityksen luonnoksesta antama lausunto on käsitelty hallituksen esityksen kohdassa 6 Lausuntopalaute (sivut 9-17).

1. lakiehdotus: Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttaminen

1 luku - Yleiset säännökset

4 § Määritelmät

Lakiehdotuksen 1 luvun 4 §:ssä on määritelty laissa käytettyjä ilmaisuja. Pykälän 1 momentin 13 kohdan a alakohtaan on esitetty muutos, jonka mukaan läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania. Talousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että vastaavaa sääntelyä sisältyy myös saman lainkohdan b alakohtaan. Talousvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan harkitsevan, että sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi mainittu alakohta b alakohta saisi sanamuodon ”kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yksinomistajia ja edunsaajia, joista tiedetään, että ne on tosiasiassa perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi.”

FA kannattaa lausuntonsa mukaan pykälän 1 momentin 13 kohdan a alakohtaan esitettyä muutosta. FA kuitenkin lausuu, että vastaavaa direktiiviin perustumatonta kansallista lisäsääntelyä näyttäisi sisältyvän myös saman lainkohdan b alakohtaan ja ehdottaa tämän perusteella a alakohtaa vastaavaa muutosta b alakohtaan.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö kannattaa edellä esitettyjen perustelujen mukaisesti muutosehdotusta 1 luvun 4 §:n 1 momentin 13 kohdan b alakohtaan. Samassa yhteydessä ministeriö ehdottaa 13 kohdan a ja b alakohtien kieliopillista korjaamista seuraavasti:

1 luku 4 § 1 momentti 13 kohta

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen, elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa; ja

b) kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen, elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen, joista tiedetään, että ne on tosiasiassa perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi, todellisia yksinomistajia ja edunsaajia;

3 luku - Asiakkaan tunteminen

2 § Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Lain 3 luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta. Talousvaliokunnan lausunnon mukaan säännöksen taustalla olevassa FATF:n suosituksissa käytetty termi ”account” voi tilin lisäksi tarkoittaa myös asiakassuhdetta laajemminkin. Joissakin tilanteissa asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen on mahdollista suorittaa vasta tiettyjen asiakkuudelle tai liiketoimelle asetettujen kriteerien täyttyessä. Tämän vuoksi talousvaliokunta ehdottaa, että hallintovaliokunta harkitsee pykälän 1 momentin ensimmäinen lauseen muuttamista muotoon: ”Ilmoitusvelvollisella ei saa olla tässä pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä tai asiakkuuksia.”

Myös FA on tuonut lausunnossaan esiin sen, että FATF:n suosituksissa käytetty termi ”account” voi tilin ohella tarkoittaa myös asiakassuhdetta, ja esittää, että pykälän 1 momentin ensimmäinen lause muutetaan muotoon: ”Ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä tai asiakkuuksia.”

Poliisihallituksen arpajaishallinto (jäljempänä *poliisihallitus*) puolestaan pitää lausuntonsa mukaan tärkeänä, että tässä kohtaa puhutaan nimenomaan tileistä, ei asiakkaista, kuten hallituksen esityksen luonnosvaiheessa. Jos pykälässä puhuttaisiin asiakkaista, tarkoittaisi tämä poliisihallituksen mukaan esimerkiksi rahapelialalla Manner-Suomessa sitä, ettei rahapelejä voisi pelata ilman, että asiakas on tunnistettu ja tämän henkilöllisyys todennettu.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö kannattaa talousvaliokunnan muutosehdotusta. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan FATF:n suosituksessa 10 ja rahanpesudirektiivin 10 artiklassa käytetty termi ”account” voi tarkoittaa sekä tilejä että asiakkuuksia. Valtiovarainministeriö haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota pykälässä säädettyihin erityisiin tilanteisiin, joissa asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen on kuitenkin mahdollista suorittaa vasta tiettyjen asiakkuudelle tai liiketoimelle asetettujen edellytysten täyttyessä (3 luku 2 § 2 mom). Näin ollen valtiovarainministeriö katsoo poliisihallituksen huolen anonyymin rahapelaamisen loppumisesta olevan aiheeton. Edellä esitetty huomioiden valtiovarainministeriö ehdottaa säännöksen muuttamista seuraavasti:

> 3 luku 2 § 1 momentti
>
> *Ilmoitusvelvollisella ei saa olla tässä pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuunottamatta anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä tai asiakkuuksia. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:*

3 § Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Lain 3 luvun 3 §:ssä säädetään asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä. Säännöksessä on täydennetty voimassa olevaa oikeushenkilön tuntemistietojen säilyttämistä koskevaa vaatimusta ja lisätty velvollisuus selvittää ja säilyttää oikeushenkilön kotipaikan osoite sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta. Talousvaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Lausunnon mukaan teknisten muutosten tekemiseksi ja asiakkaiden tietojen täy-

dentämiseksi tarvittaneen tämän lain voimaantulon aikaa pidempi siirtymäaika. Talousvaliokunta katsoo, että kohtuullinen siirtymäaika 3 §:n 2 momentin 3 kohdan voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

FA:n lausunnon mukaan ehdotettuja muutoksia tulisi perustella tarkemmin mm. pääasiallisen liiketoimintapaikan käsitteen osalta. Edelleen FA:n lausunnon mukaan pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitetta ei ole mahdollista hankkia luotettavista julkisista rekistereistä, vaan tieto olisi asiakkaan oman ilmoituksen varassa. Mikäli asiakas ei toimita tietoa tai annettu tieto on puutteellista, ilmoitusvelvollisen voidaan katsoa laiminlyöneen lainsäädännössä asetetun velvoitteen toteuttamisen. FA:n lausunnon mukaan riskiperusteinen lähestymistapa huomioiden ilmoitusvelvollisella tulisi olla oikeus itse määrittää riskien arvioinnin kautta asiakkaan tuntemiseksi tarvittavat tiedot. Esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeushenkilön kotipaikka ja pääasiallinen liiketoimintapaikka ovat eri valtiossa, tieto on olennainen. Sen sijaan esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeushenkilön koti- ja liiketoimintapaikat ovat Suomessa eri paikkakunnilla, asialla FA:n näkemyksen mukaan tuskin on merkitystä riskien arvioinnin kannalta. FA tuo lisäksi lausunnossaan esiin, että kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Teknisten muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien asiakkaiden tietojen täydentämiseksi tarvitaan riittävä siirtymäaika, joka FA:n lausunnon mukaan tulisi olla 31.12.2021 asti.

Valtiovarainministeriön vastaus:

FATF on huomauttanut Suomea koskevassa maa-arvioraportissa, että kyseinen säännös ei nykymuodossaan pidä sisällään vaatimusta oikeushenkilön tunnistamisesta ja todentamisesta kotipaikan osoitteen sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteen perusteella, mikäli se eroaa kotipaikan osoitteesta. FATF:n suosituksen 10 tulkintaohjeen mukaan oikeushenkilöiden tunnistamiseksi olisi kerättävä kotipaikan osoite sekä jos se on eri, pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite. Tämän perusteella valtiovarainministeriö pitäytyy hallituksen esityksen mukaisessa ehdotuksessa.

Valtiovarainministeriö on tarkistanut hallituksen esityksen antamisen jälkeen FATF:lle tehtävän raportoinnin määräaikoja tämän suosituksen osalta. Valtiovarainministeriö tukee edellä esitettyjä näkemyksiä siitä, että kohtuullinen siirtymäaika 3 §:n 2 momentin 3 kohdan voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

5 § Vakuutustuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Talousvaliokunta lausuu, että 3 luvun 5 §:n vakuutustuotteisiin liittyvää erityistä tuntemisvelvollisuutta koskeva muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmiin ja että kohtuullinen siirtymäaika 5 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

FA:n lausunnon mukaan esitetty pykälämuutos edellyttäisi, että henki- ja muun sijoitusvakuutuksen edunsaajan henkilöllisyys olisi todennettava aina, kun maksu suoritetaan. FA:n mukaan muutos nykykäytäntöön olisi merkittävä ja se edellyttäisi edunsaajalta joko henkilöllisyystodistuksen esittämistä palveluntarjoajan luona tai tunnistautumista sähköisessä kanavassa. Edunsaajat eivät välttämättä ole vakuutusyhtiön nykyisiä asiakkaita, jolloin heitä ei ole tunnistettu ja todennettu aiemmin. Edelleen lausunnon mukaan ottaen huomioon maksettavien korvausten lukumäärät, pitkät asiointietäisyydet ja erityisesti iäkkäiden edunsaajien asema, todentamisvelvoitetta ei tulisi asettaa kategorisena, vaan ilmoitusvelvollisella tulisi aina olla mahdollisuus arvioida edunsaajan henkilöllisyyden todentamisen tarve riskiperusteisesti. FA:n lausunnon mukaan ehdotettu muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin ja niiden toteuttamiseksi tarvitaan riittävä siirtymäaika. FA esittää, että siirtymäaikaa annettaisiin 31.12.2021 asti. Lausunnossaan FA tuo myös esiin, että neljäs rahanpesudirektiivi koskee vain henki- ja muita sijoitusvakuutuksia, eikä niille nyt ehdotettua toden-

tamisvelvoitetta tule missään olosuhteissa laajentaa koskemaan vahinkovakuutuksia, riskihenkivakuutuksia, työeläkevakuutuksia, lakisääteisiä tapaturmavakuutuksia tai muitakaan direktiivin soveltamisalaan kuulumattomia vakuutuslajeja.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Voimassa olevan lain esitöissä (HE 228/2016, s.106) on todettu, että säännöksellä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 kohta, jossa säädetään henki- tai muussa sijoitusvakuutustoiminnassa edunsaajien henkilöllisyyden *todentamisesta* maksuajankohtana. Esitöiden mukaan pykälän 2 momentissa säädetään, että edunsaaja on *todennettava* maksuhetkellä. Sen sijaan *todentaminen* puuttuu itse pykälätekstistä. Valtiovarainministeriö toteaa, että kyse on näin ollen virheellisen säännöksen saattamisesta vastaamaan rahanpesudirektiiviä ja voimassa olevan lain esitöitä. Tämän perusteella valtiovarainministeriö pitäytyy hallituksen esityksen mukaisessa ehdotuksessa.

Valtiovarainministeriö tukee edellä esitettyjä näkemyksiä siitä, että kohtuullinen siirtymäaika 3 luvun 5 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

6 § Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Talousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että 3 luvun 6 §:n mukainen tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista koskeva muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmiin ja että kohtuullinen siirtymäaika 6 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

FA:n lausunnon mukaan pykälään uudessa 2 momentissa asetettu velvoite on sangen raskas toteuttaa, kun otetaan huomioon, ettei asiakkaasta riippumattomia tietolähteitä ole. Ehdotetun sanamuodon perusteella kirjaa tulee pitää asiakaskohtaisesti, mikä tuo prosessiin merkittävästi lisää työtä ja kustannuksia. Kyse ei ole pelkästään teknisestä tarkennuksesta, vaan tietojärjestelmämuutoksia edellyttävästä sääntelymuutoksesta, minkä vuoksi myös siirtymäajan on oltava selvästi lakiehdotuksessa esitettyä pidempi ja FA esittää, että siirtymäaikaa pidennettäisiin 31.12.2021 asti. FA lausuu myös, että toiminnan riskiperusteisuus tulisi todeta selvästi lakiesityksen perusteluissa – vähäisen riskin asiakkaissa ei tarkkuustason ole tarpeen olla samanlainen kuin korkean riskin asiakkaissa.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö toteaa, että kyseessä on komission Suomelle osoittaman puutteen korjaaminen. Neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 a kohdan ii alakohta edellyttää, että ilmoitusvelvollisten tulee pitää kirjaa tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan määrittämiseksi toteutetuista toimista. Hallituksen esityksen mukaan pykälää täydennettäisiin tältä osin. Rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa koskevan puutteen korjaamiseksi valtiovarainministeriö pitäytyy hallituksen esityksen mukaisessa ehdotuksessa.

Valtiovarainministeriö tukee edellä esitettyjä näkemyksiä siitä, että kohtuullinen siirtymäaika 3 luvun 6 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

4 luku - Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 § Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

FA:n lausunnossa todetaan, että ehdotettu pykälämuotoilu rajoittaisi tietojen luovuttamisen vain tilanteisiin, jossa se on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi. FA:n lausunnon mukaan ehdotettu muotoilu on liian rajoittava. Edelleen lausunnon mukaan ehdotettu kriteeri tietojen luovuttamisen välttämättömyydestä estäisi tietojen vaihtoa merkittävästi, koska

useimmissa tapauksissa arvio siitä, oliko tietojen luovuttaminen välttämätöntä vai ei, on mahdollista tehdä vasta jälkikäteen. Lisäksi FA:n mukaan on huomattava, että tietojen luovuttaminen saman konsernin tai taloudellisen yhteenliittymän sisällä on usein tarpeellista myös esimerkiksi asiakassuhteeseen liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, vaikkei konkreettista rahanpesu- tai muuta epäilyä olisikaan. Näillä perusteilla FA esittää lausunnossaan, että pykälän 3 momentin sanamuoto muutetaan muotoon: ”Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä toiselle samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen *on tarpeen* epäilyttävän liiketoimen *tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi taikka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi* eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tieto voidaan luovuttaa samoin edellytyksin myös samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos yritystä tai yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja niitä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.”

Valtiovarainministeriön vastaus:

Komissio on osoittanut Suomelle puutteen, jonka mukaan pykälässä säädetty tietojenvaihto ei kata rahanpesudirektiivin tarkoittamaa koko konsernia. Rahanpesudirektiivin 45 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua. Edelleen direktiivin mukaan rahanpesun selvittelykeskukselle toimitetut tiedot epäilyistä, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen, välitetään koko konsernille, jollei rahanpesun selvittelykeskus anna muita ohjeita. Pykälää on ehdotettu muutettavaksi niin, että tietojenvaihto epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kattaa koko konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän. Valtiovarainministeriö katsoo, että tältä osin ehdotus on toteutettavissa hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisena.

Säännöstä täydennettiin esityksen jatkovalmisteluvaiheessa saadun lausuntopalautteen ja käytyjen keskustelujen pohjalta tarkkarajaisen tiedonluovuttamisen edellytyksillä. Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettu säännös täyttäisi esitetyssä muodossa myös tietosuojasääntelyn arkaluonteisia tietoja koskevat vaatimukset, jos tiedot epäilyttävistä liiketoimista tehdyistä ilmoituksista katsotaan arkaluonteisiksi tiedoiksi. Valtiovarainministeriö toteaa kuitenkin, että FA:n lausunnossaan esittämä näkökanta siitä, että ehdotettu pykälämuotoilu on liian rajoittava, on relevantti. Valtiovarainministeriö näkeekin tarpeelliseksi, että hallintovaliokunta arvioi, ovatko voimassa olevan pykälän tietojen luovuttamista koskevat edellytykset riittävät vai tuleeko niitä mahdollisesti täydentää tietosuojasääntelyn edellytyksillä. Valtiovarainministeriö haluaa kuitenkin tuoda esille lain tavoitteen, joka on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

9 luku - Erinäiset säännökset

2 § Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Pykälän 2 momentin nojalla ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että rahanpesulaissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä. FA:n lausunnon mukaan pykälän sanamuodon perusteella rahanpesulain velvoitteita tulisi soveltaa myös sellaisiin, millä tahansa muulla kuin finanssitoimialalla toimiviin tytäryhtiöihin, jotka eivät muuten kuuluisi rahanpesulain soveltamisalaan. Tämä ei FA:n mukaan varmaankaan ole ollut tarkoituksena. FA toivoo, että asiaa selvennettäisiin joko itse pykälässä tai sen perusteluissa.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö haluaa tuoda esiin, että tällä muutoksella on tarkoitus korjata FATF:n osoittama epäkohta, jonka mukaan säädöksen nykyinen sanamuoto viittaisi vain muihin kuin ETA-valtioihin. Pykälän 2 momenttia on esityksessä ehdotettu tarkennettavaksi tältä osin lisäämällä eksplisiittinen viittaus ETA-valtioihin. Muilta osin säännös on ennallaan, eikä soveltamisalaa ole esitetty muutettavaksi.

2. lakiehdotus: Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttaminen

2 § Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus (jäljempänä *Rahanpesun selvittelykeskus*) ehdottaa lausunnossaan, että lain 2 §:ään ehdotetun muutoksen osalta pitäydyttäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäväalueen osalta samassa terminologisessa muotoilussa kuin laissa muissakin kohdissa. Nyt 2 §:n 8 kohtaan ehdotetun ”…rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen…” voisi Rahanpesun selvittelykeskuksen mukaan korvata ”rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin”.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö pitää Rahanpesun selvittelykeskuksen esittämää lain 2 §:n 1 momentin 8 kohdan uudelleen muotoilua perusteltuna ja esittää ehdotettua säännöstä muutettavaksi seuraavasti:

> 2 § 1 momentti 8) kohta
>
> 8) *operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen koskien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin tekotapoja, ilmiöitä, suuntauksia ja menetelmiä.*

4 § Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin. FA pitää kuitenkin lausuntonsa mukaan kohtuullisena, että lain perusteluissa todettaisiin selvästi, että rahanpesun selvittelykeskuksen tulee ensisijaisesti hankkia tiedot muilta kuin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevilta johtajilta tai työntekijöiltä henkilökohtaisesti.

Asianajajaliitto kiinnitti lausunnossaan valiokunnan huomiota asianajajien erityisasemaan ja salassapitovelvollisuuteen ja lausui, että tämä tulee ottaa huomioon lain 4 §:n koskevan muutosehdotuksen osalta. Lausunnon mukaan asianajajille on asianajajista annetussa laissa säädetty velvollisuus asianajosalaisuuksien säilyttämiseen. Kyseessä on asiakkaan ja asianajajan välinen luottamuksen suoja, joka on säädetty asiakkaan turvaksi. Lisäksi asianajajia rajoittavat oikeudenkäymiskaaren, esitutkintalain ja pakkokeinolain salassapitoa ja todistamiskieltoa koskevat säännökset. Lausunnon mukaan asianajajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevan erityisaseman turvaaminen edellyttää, että sitä koskeva säännös nimenomaisesti kirjataan lain 4 §:ään eikä sen huomioiminen jää lain esitöiden varaan. Asianajajaliitto on lausunnossaan esittänyt pykälän täydentämistä seuraavasti: ”Asianajajiin ja luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuvat salassapitovelvollisuutta ja todistamiskieltoa koskevat säännökset rajoittavat Rahanpesun selvittelykeskuksen 1 momentissa säädettyä tietojensaantia.”

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotetun pykälän sanamuodosta käy selkeästi ilmi, että Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada tiedot ja asiakirjat, kohdistuu ensisijaisesti ilmoitusvelvolliseen. Valtiovarainministeriö haluaa tuoda esiin, että tällä pykälällä on täytäntöönpantu rahanpesudirektiivin 33 artikla. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset ja tarvittaessa niiden johtajat ja työntekijät tekevät täysimittaista yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa artiklassa kuvatulla tavalla.

Valtiovarainministeriö on huomioinut hallituksen esityksen jatkovalmistelussa asianajajaliiton lausuntokierrolla esittämän tarpeen siitä, että esityksessä tulisi selkeästi esille asianajajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus. Tämä on kirjattu hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksen 4 §:n perusteluihin. Valtiovarainministeriö katsoo, että esityksen perusteluissa on tuotu selkeästi esille asianajajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus ja täten pitäytyy hallituksen esityksessä ehdotetussa.

5 § Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus ehdottaa lausunnossaan, että lain 5 §:n 3 momentin loppuun lisättäisiin säännös siitä, että Rahanpesun selvittelykeskuksen tulee antaa toisen maan viranomaiselle palautetta tämän lain nojalla tapahtuneen tiedonvaihdon vaikutuksista ja laadusta. Ehdotus perustuu FATF:n Suomen maa-arvioinnissa suosituksen 40.10 osalta esille nostettuun puutteeseen siitä, että Rahanpesun selvittelykeskuksella ei ole säännökseen pohjautuvaa velvoitetta antaa palautetta toisen maan viranomaisille.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Valtiovarainministeriö näkee tarpeelliseksi korjata FATF:n esille nostama puute kansallisessa lainsäädännössä Rahanpesun selvittelykeskuksen esittämällä tavalla ja täten ehdottaa 5 §:n 3 momentin säännöstä täydennettäväksi seuraavasti:

> 5 § 3 momentti
>
> *Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun se on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten. Rahanpesun selvittelykeskuksen tulee antaa toisen maan viranomaiselle palautetta tämän lain nojalla tapahtuneen tiedonvaihdon vaikutuksista ja laadusta.*

Lakia alemman asteinen sääntely

FA pitää lausuntonsa mukaan tärkeänä, että rahanpesuasetukset saataisiin voimaan mahdollisimman pian. Ottaen huomioon, että aikaa lausuntokierroksesta on jo kulunut lähes kolme vuotta ja rahanpesusääntelyä on tuona aikana muutettu useita kertoja, FA pitää asianmukaisena ja välttämättömänä, että asetusluonnoksista myös järjestettäisiin uusi lausuntokierros ennen niiden antamista.

Myös Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja poliisihallitus toivat lausunnoissaan esille edellä mainitut asetukset ja että asetukset edellyttävät huolellista valmistelua ja tarvittaessa tulisi järjestää uusi lausuntokierros.

Valtiovarainministeriön vastaus:

Sisäministeriö valmisteli luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi yksinkertaistetusta ja tehostetusta asiakkaan tuntemismenettelystä ja ne olivat lausuntokierroksella keväällä 2018. Asetukset on tarkoitus antaa sisäministeriön toimesta mahdollisimman pian.